

Anka Vidovič-Miklavčič

Omladina Narodne odbrane (Mladina Narodne obrambe)

Okrog glasila Pohod, ki je začel izhajati 10. septembra 1932 in ga je izdajala Narodno-obrambna tiskovna zadruga, se je zbral manjši del slovenske nacionalne mladine. Pripadniki Pohodovega gibanja so tisti, je zapisal Pohod, »ki smo ustvarili to državo v bitkah in krvi, v zaporih in na moriščih,« zato imamo pravico stopiti na plan. »Mi smo mladina in združeni borci« so zaklicali javnosti in obenem zagotovili, da se ne bodo prelevili v stranko, »kateri nacionalizem je nad vsakim strankarstvom. Tam, kjer se rešujejo vprašanja obstoja države in nacije, tam ni mesta za drobne probleme.«¹ Zato je njihovo gibanje zavračalo »uradno jugoslovanstvo«, se zavzemalo za svobodno gibanje, ki bi ga vodili in vzdrževali pošteni in sposobni Jugoslovani z nemomadjevano preteklostjo. V okviru gibanja so hoteli vzgajati takšne ljudi, ki se bodo z vsemi žrtvami prizadevali za obstoj Slovencev »v edinstveni in močni Jugoslaviji«. Pomembno je poudariti, da je gibanje zavračalo politične in verske boje med »stanovi«, ker so menili, da takšno razdiralno delo razkrajaja narod in državo. Zavračali so pretirano poudarjanje enega stanu v škodo drugih, vendar so bili mnenja, da je treba uveljavljati stališča, da so vsi stanovi potrebni in da morajo biti vsi združeni »v skupni fronti in v boju za socialno pravično, dobro upravljanjo, edinstveno Jugoslavijo«.²

Pohod je že v začetku posvetil pozornost mladini. Pisec dveh zaporednih uvodnikov z naslovom Naši akademski mladini je npr. analiziral razmere na ljubljanski univerzi. Med drugim je tožil, da se vse bolj razraščaja nezdravo slovenstvo; v času, »ko gine Slovenec na Koroškem, ko ječi in krvavi Slovenec v mučilnicah fašistične Italije...«, pa se velik del slovenske visokošolske mladine ubada z »nesmiselnim reševanjem problema, ali smo Slovenci narod ali ne, in se ogorčeno bori proti tezi, da smo le del enega jugoslovanskega naroda.«³ Mladina bi se vendarle mora zavedati, da ima tudi ona dolžnost do države, pribija pisec in dodaja, da se ne smejo več »ponoviti sramotni čini lanskega leta, ko je slovenska akademska mladina demonstrirala proti notranji ureditvi države vpričo uradnega zastopnika one Italije, ki komaj čaka, da more v svojih listih servirati inozenstvu, zlasti našim zaslužjenim bratom take mladostne nepremišljenosti kot dokaz, da smo Slovenci zatirani v svoji lastni državi«. Pisec seveda misli na protirežimske študentske demonstracije 3. novembra 1931 v Ljubljani proti Živkovičevemu volilnemu sistemu in nasploh proti vladajočemu režimu, zato dodaja, da takšna dejanja niso več »notranja zadeva univerze in akademske mladine«, marveč je to »časna zadeva vseh Slovencev in celotnega jugoslovanskega naroda«.⁴

¹ Pohod, 10. septembra 1932, št. 1, Kdo smo?

² Pohod, 17. septembra 1932, št. 2, Kaj hočemo?

³ Pohod, 8. oktobra 1932, št. 5.

⁴ Ibid.

Tednik Pohod je v začetku leta 1933 pod naslovom Akademski Pohod in zatem Omladinski Pohod prinašal vrsto prispevkov o mladini, njenem odnosu do jugoslovanske države, njenih perečih problemih in podobnem; ko je obravnaval mesto »naše generacije« v jugoslovanskem prostoru, je poudaril, da je za pripadnike Pohoda jugoslovanstvo »kot politični in zgodovinski problem« že davno rešen, odprta pa so socialno–gospodarska vprašanja in da bo zlasti reševanje teh v prihodnje eno najbolj pomembnih področij delovanja nacionalne mladine.⁵

V prispevku Sokolska omladina prinaša Pohod odgovor »mladincev« na protisokolsko spomenico jugoslovanskih škofov. Pisec V. Ličen je med drugim zapisal, da sokolstvo ni uperjeno proti nobeni religiji, temveč le vzgaja sokole v verski strpnosti, ki jo pa »gospoda okoli fašističnega Rima danes v prosviteljskem veku« gladko ne prizna, kar vse skupaj naznanja, da »vodijo 'vesoljno' cerkev mali in nevredni nasledniki učenika Krista!«⁶ Vzgoja sokolov temelji na nacionalni podlagi, »na neomajnem Jugoslovanstvu« brez šovinizma; pisec se je zavzel, naj bo tudi v prihodnje tako, da bo stopila na mesta »naših sedanjih sokolskih vodij naša generacija«.

Jugoslovanska škofovska konferenca, ki je bila 17. novembra 1932, katere se je udeležil tudi ljubljanski škof dr. G. Rožman,⁷ je sprejela pastirsko pismo, v katerem so obsodili sokolsko vzgojo v smislu Tyrševih načel kot protiversko. To je povzročilo nemalo srda in nejevolje v nasprotnem liberalno–unitarnem taboru, potem ko je bilo pismo razglašeno na cerkveni praznik 8. januarja 1933. Naključno ali ne, se je o značaju pastirskega pisma razpravljalo prav v času punktaškega oziroma protipunktaškega gibanja, kar je vse skupaj še bolj netilo nasprotja med katoliki in liberalci oziroma nacionalisti in množilo proteste sokolov proti omenjeni sodbi.

Odnos »pohodovcev« oziroma tudi v Sloveniji ustanovljene Narodne odbrane (NO) do rimokatoliške cerkve je načelno tak, kot ga ima nacionalizem, ki postavlja superiornost naroda nad univerzalnostjo Cerkve, ki uči o enakosti vseh ljudi, ras in narodov. Sicer pa so imeli odbranaši pozitiven odnos do vere in se zavzemali za versko strpnost. V tem kontekstu je značilno, da je v času priprav katoliškega tabora na II. evharistični kongres za Jugoslavijo leta 1935 Pohod med drugim zapisal: »Priznavamo globoki pomen vere in verskih resnic za kulturo in razvoj vsakega naroda.« V zvezi z načrtovanim kongresom pa so odbranaši imeli konkretna pričakovanja, da bo v času manifestacijske prireditve krščanske pravičnosti dana tudi priložnost in to ob prisotnosti papeževega odposlanca, da potrdijo pred svetom »svojo vdanost lastnemu narodu« in obenem zahtevajo, da se bo evharistični kongres »bavil prav intenzivno s strahotno usodo naših katoliških bratov na Koroškem in v zasedenem Primorju.«⁸ Pripadniki ONO, tako kot NO, so bili namreč silno občutljivi zlasti za usodo »zasuž-

⁵ Pohod, 7. januarja 1933, št. 1.

⁶ Pohod, 14. januarja 1933, št. 2.

⁷ Primerjaj dr. Jakob Kolarič, Škof Rožman. II. knjiga, Celovec 1970, str. 33, V boj za mladino.

⁸ Pohod, 22. decembra 1934, št. 51, II. jugoslovanski evharistični kongres v Ljubljani in opomba uredništva.

njene Primorske« in ne gre prezreti, da so bili B. Sancin, J. Jež in bržkone še kdo iz vodstva ONO po rodu iz Primorske.⁹

V začetku leta 1933 je Pohod objavil »I. veliko okrožnico Omladinskega odseka Narodne odbrane za Dravsko banovino« avtorja študenta Borisa Sancina pod naslovom Naša generacija, ki je predstavila idejno-programske smernice Omladine NO.¹⁰ Ker pa je bila glavna vsebina te okrožnice objavljena v posebni knjižici, bomo o tem več spregovorili na drugem mestu.

Kmalu zatem je Pohod prinesel oklic pod naslovom Omladinci! (s podpisom Omladinska NO), v katerem so pojasnili, da se je gibanje ONO pričelo 1932 in da zdaj po desetmesečnem delu stopajo »pred širši krog somišljenikov«, pri tem so poudarili, da imajo pravico do življenja in samostojnega gibanja. V oklicu so tudi predstavili svoj program in pozvali vso mladino, naj se pridruži njihovemu gibanju za Veliko Jugoslavijo.¹¹

Kaže, da so odbranaši imeli sprva svoje zatočišče na univerzi v nacionalističnem akademskem klubu Edinstvo, ki se je, kot ugotavlja S. Kremenšek, kar precej dolgo ustanavljal.¹² Po odobritvi klubskih pravil s strani univerzitetnega senata februarja 1933 in nato še banske uprave meseca julija istega leta, se je slednjič jugoslovanski nacionalistični klub Edinstvo ustanovil 19. novembra 1933. Med predstavniki raznih organizacij je ob ustanovitvi Edinstva »Središnji odbor Narodne Odbrane« zastopal dr. Josip Cepuder. V pozdravnem govoru je priporočal, naj klub »najtesneje sodeluje z Narodno odbrano« in med drugim izrazil željo, da bi klub Edinstvo »vzgajal kremenite značaje in borce za boljšo bodočnost jugoslovenskega naroda in države.«¹³ Jedro tega kluba naj bi bili po pisanju Pohoda bržkone nekateri člani pripravljalnega odbora Jugoslovanskega akademskega kluba kraljevine Jugoslavije, ki pa se je »definitivno razšel 15. oktobra 1932« in kaže, da je nekaj članov sodelovalo pri ustanovitvi novega kluba Edinstvo.¹⁴ Ne gre prezreti, da je demokratični list Slovenija že nastajajoče Edinstvo sredi leta 1933 označil za »pripadnike fašističnih pokretov« okoli ljubljanskega Pohoda in zagrebške Pobede in pri tem razkril, da je za vsakokratno odlašanje ustanovnega občnega zbora krivo prav pomanjkanje članstva »spričo treznosti in razsodnosti akademske mladine...«¹⁵ Vse te okoliščine in podoben program prispevajo k sodbi, da je bilo Edinstvo sprva bolj ali manj privrženo gibanju odbranašev.¹⁶

⁹ Primerjaj Primorski slovenski biografski leksikon. Gorica 1987, snopič 13, Boris Sancin, str. 281. Ibid, Gorica 1981, snopič 7, Janko Jež, str. 593.

¹⁰ Pohod, 21. januarja 1933, št. 3; 28. januarja 1933, št. 4; 4. februarja 1933, št. 6; 18. februarja 1933, št. 7.

¹¹ Pohod, 11. februarja 1933, št. 6, Omladinci!

¹² S. Kremenšek, Slovensko študentsko gibanje 1919–1941. Ljubljana 1972, str. 245, V nacionalističnih vrstah.

¹³ Pohod, 9. decembra 1933, št. 49, Ustanovna skupščina Edinstva.

¹⁴ Pohod, 22. aprila 1933, št. 16, Apel vsem jugoslovenskim nacionalistom Aleksandrove univerze v Ljubljani.

¹⁵ Primerjaj Slovenija, 23. junija 1933, št. 25.

¹⁶ Primerjaj Pohod, 7. oktobra 1933, št. 40, Akademskim nacionalistom!, Pohod, 21. oktobra 1933, št. 42, Pohod »Edinstva«.

Poleg tega, da je Pohod vabil akademsko mladino, naj se vključi v klub Edinstvo, je objavil tudi daljše poročilo o prvi letni skupščini kluba, ki je bila 20. novembra 1934, pri čemer so bili nadrobno navedeni tudi člani vodstva kluba.¹⁷

Spomladi 1933 je ONO pozivala delavsko mladino, ki da še nima svoje organizacije in jo vabila v svoje vrste, češ da mora tudi delavsko-obrtna mladina sodelovati pri razvoju »naše generacije«, zato naj se pridruži akademski, srednješolski in kmečki mladini v skupno fronto Pohodovega gibanja, ki je gibanje mladine.¹⁸

V skupini, ki je prispevala k idejni usmeritvi Omladine NO, je treba omeniti študenta Ekonomsko-komercialne visoke šole v Zagrebu Borisa Sancina. Ta je 1930 maturiral na ljubljanski realki in nato odšel na študij v Zagreb, kjer je diplomiral leta 1936. Tako kot v Ljubljani v srednješolskih organizacijah (Preporod, Podmladek Rdečega križa in Ferialni savez) je bil tudi v študentskih organizacijah precej aktiven. B. Sancin je deloval v letih 1930-1934 kot odbornik v Jugoslovanskem akademskem klubu kraljevine Jugoslavije, katerega ustanovitev, kot smo ugotovili, na ljubljanski univerzi ni uspela, nadalje v Jugoslovanski akademski čitalnici (JAČ) in Jugoslovanskem akademskem podpornem in reprezentativnem udruženju (JAPRU).¹⁹ Leta 1933 se je priključil tudi gibanju okrog Pohoda in s skupino svojih somišljenikov prispeval k programu, ki je bil objavljen v knjižici z naslovom Kdo smo? Kaj hočemo? in podnaslovom Par misli o vzrokih postanka, poti in ciljih Omladinskega odseka NO v Dravski banovini 12. maja 1933 v Zagrebu.²⁰ Avtor omenjene knjižice Boris Sancin je izjavil v predgovoru, da je vsebina plod »najtesnejšega sodelovanja med bratoma« Šantlom in Domincom. Ob vprašanju Zakaj vstajamo? odgovarja, da verujejo v zdravo silo naroda, v poslanstvo Velike Jugoslavije in da je to generacija, ki je »prežeta s pravim idealizmom, jugoslovanskim demokratičnim in socialnim čutom, ki bo radikalna in revolucionarna v pozitivnem smislu...« Ta mladina hoče zgraditi na Balkanu Jugoslavijo, ki bo udeležena želje onih, katerih »kosti gnijejo danes po bojnih poljanah Balkana in Evrope.«²¹ To je »brezkompromisna jugoslovenska omladina«, ki hoče že začetno delo predvojne mladine dograjevati v smislu konstruktivnega praktičnega dela. Predvsem pa se zaveda, da ni »separatizem glavni problem jugoslovenstva, ampak da so to gospodarska in socialna vprašanja, ki s svojo nujnostjo trkajo na vrata«. Zato mora mladina samostojno nastopati in to z brezobzirno kritiko; predvsem pa noče biti več »slepo orodje raznih strank in političnih osebnosti«, marveč zahteva »enotno jugoslovansko politiko« v smislu gesla »Z narodom za narod«, torej je za politiko, ki bo prinesla splošno in ne osebno korist, »popolno socialno pravičnost« in »Veliko Jugoslavijo od Triglava do Črnega morja.«²²

¹⁷ Pohod, 15. decembra 1934, št. 50, Prva redna skupščina J. N. A. K. Edinstvo; Ibid. 22. decembra 1933, št. 51.

¹⁸ Pohod, 18. marca 1933, št. 11, Boris Sancin, Delavski mladini!, v rubriki Omladinski »Pohod«.

¹⁹ Primerjaj Primorski slovenski biografski leksikon, snopič 13. Gorica 1987. Sancin Boris, str. 281, 282.

²⁰ Ibid.; Boris Sancin, Kdo smo? Kaj hočemo? Ljubljana 1933.

²¹ Ibid., str. 9.

²² Ibid., str. 11.

Knjižica nato v poglavju »Novi pojavi – nove smeri« govori o življenju v dobi ekstremov, pri čemer so mišljeni komunizem, fašizem, avtonomizem in centralizem, pa tudi o tem, da načela in sistem velike francoske revolucije niso zmožni življenja, zato bodo v tem boju morali »zapustiti večino tradicij in se boriti za nove pridobitve«. Zlasti pa bo treba utirati nova pota na socialnem in gospodarskem področju.²³

Za nastali položaj vidi avtor vzroke v strankarstvu, ki naj bi bil najhujši strup tudi za mlado generacijo. Obtožuje staro generacijo, ki je »z malimi izpremembami v politični areni« še vedno na oblasti in »ne razume novega časa«.

Posebno poglavje govori o značaju mlade generacije, ki ima to poslanstvo, da mora izpolniti svojo dolžnost in to v že zedinjeni Jugoslaviji. Toda za razliko od prejšnje generacije – jugoslovenske omladine, ki je bila složna v borbi »za dosego svojega skupnega smotra – edinstva«, je v teh dneh mladina izgubila svoj kompas, »razne strankarske in separatistične strasti so razbile njene prej tako trdne vrste«. Vendar je »jugoslovenstvo kot politični in zgodovinski problem« za njih rešen, v ospredju so zdaj socialna in gospodarska vprašanja in tem mora mladina v tem času posvetiti vse svoje sile.²⁴

V najdaljšem poglavju Jugoslovenska misel avtor med drugim piše, da v tem času obstaja do pravega jugoslovanstva nezaupanje, da so krivi za to politiki, ker so »pozabili na interese naroda in države«, da je tudi mladina med seboj razcepljena kot prejšnje stranke, vse pa vodi v idejno zmedo in katastrofo. Toda hkrati avtor trdi, da današnje zlo ni posledica jugoslovanskih načel, temveč »psevdojugoslovenstvo, ki nikdar ni razumelo teženj našega naroda in je videlo povsod le svoj lastni interes.²⁵ Zato je skrajni čas, da pride v ospredje tista generacija, ki je »Jugoslavijo gradila na bojiščih in sanjala o njej v ječah«, da bo v »duhu edinstva« reševala socialne in gospodarske probleme, kajti to je pravo jugoslovanstvo.²⁶

Poglavje Socialni problemi uvodoma znova poudarja razliko med staro in mlado generacijo, saj se slednja v polni meri zaveda neurejenosti današnje družbe. Zato mora mladina imeti »trdne in jasne poglede na ekonomske in socialne probleme današnjega časa«. Za njo je nacionalizem »samo posoda, a naši socialno- ekonomski nazorji so ona glavna vsebina, brez katere bi bil nacionalizem preživela, življenja nezmožna ideologija«. ²⁷ Tako se tudi ne navdušuje nad »nacionalizmom v ekstremnem pomenu te besede«, saj ni edini postulat mladinskega gibanja. Na drugi strani pa zavrača pretirano demokracijo, svobodo in enakopravnost, ki so samo na papirju in zahteva resnično svobodo in enakopravnost v življenju. Avtor besedila sicer ne razkriva konkretnih socialno-gospodarskih problemov, marveč le poudarja, da mora današnja mladina »temeljito preučevati socialne probleme, teorije in nazore« ter na osnovi pridobljenih spoznanj »izgrajevati svoj sistem, ki naj odgovarja potrebam in težnjam našega naroda«. Zato tudi ne gre iskati rešitev v raznih ekstremih, kot so »diktatura dela ali kapi-

²³ Ibid., str. 12–21.

²⁴ Ibid., str. 29–33; 32.

²⁵ Ibid., str. 59.

²⁶ Ibid., str. 60.

²⁷ Ibid., str. 72.

tala«, temveč poiskati tak sistem, ki bo vnesel v nacionalno gospodarsko in socialno življenje potrebno skladnost in solidarnost. Seveda bosta privatna iniciativa in privatna lastnina ostala še naprej temeljna pogoja za uspešen gospodarski razvoj, vendar morata služiti v korist skupnosti. Najstrožje pa mora biti prepovedano in onemogočeno izrabljanje teh pravic »v ozke sebične namene«. ²⁸

Ob vsem tem so si tudi zastavili vprašanje, kako naj Omladina Narodne odbrane kot gibanje deluje. Ugotovili so, da imata obe gibanji, Narodna odbrana in njen mladinski odsek, skupen cilj, to je boljša prihodnost naroda in s tem tudi mladine. Vendar ima mladina drugačno pot; predvsem se mora pripravljati, da bo nekoč v življenju sposobna reševati naloge. Zato je prvenstvena naloga, poudarja avtor, da se zgradijo »osnovne smerice, po katerih se bomo v življenju ravnali«, pri tem pa bodo vsi sodelovali pri vsakem delu, ki zadeva narod in državo. S tem »še ne gradimo svojega političnega programa, ne pretvarjamo se v politično edinico... ampak smo samo omladina, ki s svojega omladinskega stališča gleda na dogajanje okrog sebe, si ustvarja svojo sodbo in svoje nazore«, ²⁹ da bi ohranila zvezo z realnostjo.

Kot smo iz povedanega spoznali, je B. Sancin (in njegova skupina) sicer poudarjal(a) idejo nacionalno-socialne smeri, se zanjo ogreval(a), vendar s prizadevanjem, da bi izhajali pri graditvi svojega lastnega sistema iz razmer in pogojev, ki so značilne za »jugoslovanski narod«. Omladinski odsek Narodne odbrane ne bo slepo posnemal tujih sistemov si zato tudi ni postavil izdelanega programa gibanja, čeprav so nakazovali, da so odprta socialno-gospodarska vprašanja. Njihova prvenstvena naloga je v tem, da zgradijo in ustvarijo res »jugoslovensko generacijo«. Ugotavljali so tudi, da se trenutno še ne gleda na »jugoslovanski narod kot celoto«, ampak še vedno z vidika srbstva, hrvatstva in slovenstva in to v političnem in gospodarskem pogledu. ³⁰ Ne gre prezreti trditve B. Sancina, ko je zapisal, da je danes mladina »borbena in radikalna«, da je glasnica novih idej, ki jih starejša generacija ne upošteva, zato mladina ne pozna kompromisov. Mladina bo pri graditvi »svoje življenjske ideologije« dosledno zavračala »zastarele razredne razlike«, dojeti mora, da »je narod ena sama celota« in da je mladina sestavni del te celote. To pa zahteva potrebo po združitvi v skupno fronto vseh slojev mladine, pri čemer poziva akademike, srednješolce, delavsko-obrtno in kmečko mladino. V tem času mora Omladina NO kot mladinska organizacija »dati Jugoslaviji Jugoslovence, biti apostol jugoslovenske ideje, pojmovane tako, kot to današnji čas zahteva med najširšimi plastmi naroda«. ³¹

Že omenjeni tednik Slovenija je knjižico B. Sancina zelo kritično obravnaval in izrazil dvom v uspešno zbiranje mladine v okrilju Narodne odbrane. ³²

Sancinova knjižica prihaja v času, ko je gospodarska kriza načela že vse sloje, mladino pa najhuje prizadevala. Postavlja se vprašanje, ali je idejno-programska usmeri-

²⁸ Ibid., str. 69-76.

²⁹ Ibid., str. 81, 82.

³⁰ Ibid., str. 87, 89.

³¹ Ibid., str. 93, 94.

³² Slovenija, 8. septembra 1933, št. 36.

tev le rezultat jugoslovanske nacionalne usmeritve ali predvsem rezultat vpliva okolja v študentskem Zagrebu, kjer je delovalo veliko nemških visokošolcev in »kjer je bilo nacistično študentsko gibanje najbolj razvito in najboljše organizirano«. ³³ V celoti gledano pa je gibanje Pohod imelo na domačih tleh dovolj zgledov v vse živahnejšem nacističnem gibanju v Sloveniji oziroma v Jugoslaviji.

Na kongresu NO 24. in 25. junija 1933 v Banja Luki so sprejeli tudi Pravilnik NO, v katerem je določeno, da ima »Središnji Odbor NO« svoj sedež v Beogradu in da so člani NO le polnoletni državljani in državljanke jugoslovanske narodnosti, izjemoma zaradi zaslug tudi nejugoslovani. V posebnem členu pa je določeno, da se bodo ustanovljale tudi »omladinske organizacije«, in to po posebnem pravilniku, ki bo določal razmerje med »Središnjim Odborom NO« in »Glavnim starešinstvom ONO«. ³⁴

Pravilnik Omladine Narodne Odbrane je bil odobren 28. junija 1934 na sestanku, ki ga je sklicalo »Zemaljsko veče Omladine«, nato ga je potrdil »Središnji odbor NO« v Beogradu. V okviru Narodne odbrane naj bi delovali Omladinski odseki kot nekakšna sekcija, ki naj bi s tem olajšala »uspešno delovanje organizacije kot celote«. Vsak član Omladinskega odseka mora biti najprej član krajevne organizacije Narodne odbrane, šele nato lahko postane član sekcije. Vendar pa mora vsak član v starosti od 21. do 30. leta biti član Omladinske NO. ³⁵ Člane NO, posebej Omladine NO, je zavezoval strog disciplinski pravilnik; izključitev iz ONO je pomenila hkrati tudi izključitev iz NO. Sicer pa je bil vsak član ONO podrejen in odgovoren svojemu »omladinskemu vodstvu«.

Za mlajše od 21 let je v okviru ONO obstajalo tako imenovano »pripravno članstvo«, v katerem je bilo mesto za vsakega mladince, ki je hotel pozneje postati član NO. Srednješolci po srednješolskem zakonu niso mogli biti člani NO oziroma Pohodovega gibanja, vendar je pravilnik dopuščal možnost, da morejo posamezna srednješolska »zavodna združenja« vstopiti z vsem svojim članstvom »kot kolektivni član v naše vrste«. Dokaj militantna organizacija, ki je slonela na disciplini, je urejala tudi odnose med starešino ONO in višjim vodstvenim kadrom NO izključno prek predsednika, bodisi krajevnega ali oblastnega ali »Središnjega odbora NO«. Po novem pravilniku se posamezni funkcionarji niso volili, temveč imenovali. ³⁶

Naj navedemo sodbo nemškega lista Leipziger Abendpost, ki potrjuje že znano sodbo o Narodni odbrani v Jugoslaviji kot o gibanju, ki je po idejah blizu nemškim nacionalsocialistom. Omenjeni večernik pod naslovom Narodna odbrana v Jugoslaviji navaja, da je Narodna odbrana »najmočnejša nacionalna organizacija jugoslovanske države«, da se »vodilni princip NO izgrajuje po nemškem sistemu« (voditeljski sistem), da se povsod organizirajo mitingi, ker hočejo tesnejšo zvezo z množico. Nadalje članek razkriva, da stoji NO »na stališču rasnega principa, da sprejema v svoje

³³ Primerjaj Dušan Biber, *Nacizem in Nemci v Jugoslaviji, 1933-1941*. Ljubljana 1966, str. 45. Tu bi omenili Združenje nemških visokošolcev v Zagrebu in pa dejstvo, da je bila nemška mladina, kot piše D. Biber, »glavni nosilec nacističnih idej«.

³⁴ Pohod, 2. decembra 1933, št. 48.

³⁵ Pohod, 18. avgusta 1934, št. 33.

³⁶ Ibid., 17. novembra 1934, št. 46.

članstvo samo one, ki pripadajo slovanski rasi« ali pa tiste, ki so s svojim delom v nacionalnem pogledu zaslužni za Jugoslavijo. Gibanje NO se tudi posveča kmetom, delavcem, obrtnikom in manjšim trgovcem »kar jasno dokazuje socialno stališče te organizacije«. NO si tudi prizadeva prispevati k razvoju jugoslovanskega gospodarstva; zlasti naj bi se gradila težka industrija, kar bi prispevalo k večji neodvisnosti predvsem od tujega kapitala.³⁷

Res je gibanje NO posvetilo veliko pozornosti akciji »Svoji k svojim«, ki naj bi usmerila potrošnike h kupovanju domačega blaga in je torej bila naperjena proti »tujcem, ki izkoriščajo naš narod«. Nasploh naj bi bili interesi konsumenta in proizvajalca usklajeni, kot je pisal Pohod, »z interesi domovine in naroda« in »naše gospodarstvo mora uživati podporo vsega jugoslovanskega naroda, gospodarstvo pa mora istočasno služiti samo svojemu narodu«. ³⁸ To so misli, ki seveda sodijo k pojmu »načrtno gospodarstvo«, o katerem je bilo v tem obdobju nasploh veliko govora.

Dne 20. novembra 1933 je izšla prva številka Omladine v konzorciju Borisa Sancina, revijo je urejeval Janko Jež, kasnejši član vodstva Ljotičevega gibanja v »Zbor« v Sloveniji, odgovorni urednik pa je bil Bogdan Dominco. V revijo, ki je izhajala le dobrih sedem mesecev (do 4. julija 1934), je pisalo vodilno jedro Omladine NO (Boris Sancin, Bojan Šantel, Janko Jež, Bogdan Dominco), pa tudi drugi, med njimi dr. Branko Alujević, dr. Stojan Bajič, dr. Rudolf Kropivnik in pisci iz srbohrvaškega jezikovnega področja. Veliko pozornosti so avtorji prispevkov posvetili našim narodnim manjšinam, socialno-gospodarskim vprašanjem, pri čemer bi posebej omenili agrarno vprašanje, zadrugištvo, socialno politiko, delavsko vprašanje. Omladina je prinašala tudi izvirne literarne prispevke (pesmi, črtice) ter prispevke o književnosti drugih slovanskih narodov, npr. Bolgarov.

Na plenarni seji Izvršnega odbora NO 13. marca 1934 so postavili banovinski odbor ONO, v katerem je opravljal naloge banovinskega starešine ONO Mirko Lah, naloge podstarešine Bogdan Dominco, glavnega tajnika Vladimir Mesec in blagajnika Janko Jež, odborniki pa so bili Boris Sancin, Miro Saje in Arnold Bidovec.³⁹

Po usahnitvi Omladine v začetku julija 1934 je njeno vodstvo objavljalo idejne članke in organizacijske vesti v Pohodu. Med avtorji idejnih sestavkov ne gre prezreti B. Sancina, ki govori o korporativni državi, o nalogah mladine, nalogah mladih Jugoslovancev, o tem, ali je sodobna mladina materialistična, o vlogi kartelov.⁴⁰ O odnosu nacionalne mladine do vasi B. Sancin piše, da »smo omladina kmečkega naroda«, da je v primerjavi z mestom, kjer ni solidarnosti in človečnosti, kmečko podeželje vir moralnih vrednot in zdravih narodovih moči. Medtem ko daje marksizem veljavo predvsem tovarniškemu delavstvu – proletariatu, vidi nacionalna mladina, da mora biti težišče njenega dela med kmečkim prebivalstvom. Za nas, piše B. Sancin, je »najvažnejši

³⁷ Povzeto po Pohodu, 29. septembra 1934, št. 39, Nemški glas o Narodni odbrani v Jugoslaviji.

³⁸ Primerjaj Pohod, 15. oktobra 1932, št. 6, Proglas akcije NO za gospodarski napredek in neodvisnost.

³⁹ Pohod, 31. marca 1934, št. 13.

⁴⁰ Pohod, 15. septembra 1934, št. 37, ibid., 16. marca 1935, št. 10; ibid., 13. aprila 1935, št. 14, ibid., 13. maja 1935, št. 17.

agrarizem preoblikovan z ozirom na posebne potrebe našega naroda... To je edina realna pot...« Zato ima nacionalna mladina, zlasti kmečka, pomembno vlogo pri preoditvi naroda in države.⁴¹ To je podobna miselnost, ki je v tem času prodirala tudi med kmečko mladino, organizirano v Zvezi kmetijskih fantov in deklet (ZFKiD), s podarkom na oblikovanju novega kmetijskega človeka – »kmeta državotvorca«.

Omembe vredni so tudi prispevki Bojana Šantla, v katerih razmišlja o odnosu kmeta do marksizma, pri čemer trdi, da sta si marksizem in kmetijsko gibanje bistveno nasprotna. V tem smislu obsoja tako imenovane »agrarne komuniste«, ki »se hočejo vriniti kmetom, predvsem kmetijski mladini za voditelje«, kar bržkone misli na njivaše-člane KP, ki so imeli deloma vpliv tudi na ZFKiD. Zato pisec priporoča, da je »potrebna močna roka, ki bo vso to nečedno družino kratkomalo razkropila«.⁴²

Zaokrožena podoba o idejno-programskem profilu ONO jeseni 1934 je podana v Šantlovem prispevku Zakaj sem jugoslovanski nacionalist, v katerem ponavlja že vse znane stvari, ki so značilne za pripadnike tega gibanja. Med drugim pisec poudarja, da je nacionalist zato, ker čuti z onimi šestdesettisoči Jugoslovani, ki še ne živijo z nami v skupnih mejah, a ki vidijo svojo rešitev samo v jugoslovenskem nacionalizmu.⁴³

Odnosi med vodstvom NO in vodstvom ONO v Dravski banovini pa so se začeli krhati, prišlo je do večjih nesporazumov z dr. Josipom Cepudrom glede poslovnega vodenja ONO pa tudi zaradi različnih stališč do drugih nacionalističnih organizacij. Del vodstva članov ONO je namreč pričel snovati v Ljubljani nacionalistično organizacijo Jugoslovensko nacionalno omladino (JUNAO), ki se je avgusta 1932 ustanovila v Zagrebu s svojim glasilom Jugoslovanski glas in je imela še največ uspeha na Hrvaškem. Zavzemala se je za geslo »Jedan ideal – jedna omladina«, za integralno jugoslovanstvo, nedeljivo in enotno Jugoslavijo, zvestobo kraljevi dinastiji itd. Med drugim je svoje člane in somišljenike pozivala, naj si prizadevajo oblikovati »jugoslovanski rasni tip« z vsemi posebnostmi »jugoslovanskega naroda«, naj se zavedajo svoje nacionalne dolžnosti in naj povsod izpovedujejo svoje jugoslovansko prepričanje.⁴⁴

Poleg tega, da je del članov starešinstva ONO v začetku avgusta 1934 dosegel odobritev pravil JUNAO s strani banske uprave Dravske banovine, so v izdanem letaku naznanili javnosti, da je Omladina NO prešla k novi organizaciji, kar je Pohod kasneje sicer zanikal. Poleg tega naj bi po nekaterih vesteh disidenti ONO hoteli prenesti imovino ljubljanske ONO k JUNAO.⁴⁵ Zaradi takšne nediscipline (namera samovoljne odtujitve imovine in razglašanje neresnic), so sledile izključitve članov ONO pa tudi NO. Po vesteh v Pohodu so bili med drugimi navedenimi študenti izključeni Pavle Horvat, Bogdan Dominco in Janko Jež (slednja študenta prava) in dijaki Dušan Dominco, Bogo Brodnik in Miro Saje iz Novega mesta in še Mirko Lah iz Rogaške Slati-

⁴¹ Pohod, 27. oktobra 1934, št. 43, Boris Sancin, Vas in omladina.

⁴² Primerjaj Pohod, 27. aprila 1935, št. 16, Bojan Šantel, Več jasnosti v naše kmetijsko gibanje!

⁴³ Pohod, 17. novembra 1934, št. 46, Bojan Šantel, Zakaj sem jugoslovanski nacionalist.

⁴⁴ Primerjaj Miroslav Vasić, Revolucionarni omladinski pokret u Jugoslaviji 1929.-1941. godine. Beograd, 1977, str. 368.

⁴⁵ Primerjaj Pohod, 8. septembra 1934, št. 36, Pojasnilo naši mladini.

ne.⁴⁶ Odslej je »posle starešinstva ONO« vodil Bojan Šantel, ki je bržkone bil tudi zastopnik ONO v »omladinski sekciji« banovinskega vodstva Narodne odbrane.

Kakšna je bila organiziranost pripadnikov Omladine NO v Dravski banovini? V glasilu Omladina, službenem glasilu Omladina NO v Dravski banovini pa tudi za Gornji Jadran in Podmladek Jadranske straže, je v naznanilu, da bo 8. decembra 1933 banovinski plenum ONO v Ljubljani objavljen tudi seznam krajevnih sekcij. Pri tem so naštetje naslednje krajevne sekcije: Videm-Krško, Laško, Celje, Ptuj, Kočevje, Jesenice, Novo mesto, Maribor, Žalec, Vranksko, Konjice, Mirna, Kranj, Trbovlje, Litija, Brežice in tri poverjeništva, to so Dolnja Lendava, Sodražica in Murska Sobota. Torej 16 krajevnih sekcij in tri poverjeništva.⁴⁷ Sicer pa novih podatkov o organizacijski rasti sekcij ONO Omladina ni več objavljala. Tudi v poročilu banovinskega odbora Omladine NO 2. decembra 1934 B. Šantla ni zaznati večjih organizacijskih uspehov, omenil je le delegate iz dvanajstih krajevnih sekcij (Celje, Domžale, Kočevje, Krško, Jesenice, Litija, Ljubljana, Novo mesto, Radeče, Trbovlje, Zagorje, Žalec).⁴⁸ Za primerjavo navedimo, da je bilo v starešinski NO za ljubljansko oblast, kot je bilo navedeno na občnem zboru oz. skupščini oblastnega odbora NO 24. junija 1934, 28. krajevnih organizacij in 42 poverjeništev.⁴⁹

B. Šantel je na že omenjeni skupščini banovinskega sveta ONO obravnaval tudi izključitve članov ONO, ki so bile septembra 1934 v zvezi s snovanjem JUNAO, in pa predvsem vprašanje razširitve organizacije ONO. Pri tem je naglašal, da je potrebno pri organizacijskem delu ustanavljati tri tipe krajevnih »mladinskih« sekcij: kmetiskim sekcijam je treba posvetiti kar največ pozornosti, saj je še veliko kmečke mladine neorganizirane, saj kmečki stan je osnovni stan »našega« naroda. V delavskih okrajih, zlasti v revirjih, naj se ustanavljajo delavske sekcije, v mestih, kjer so srednje in meščanske šole, pa je treba poskrbeti za organiziranje srednješolskih sekcij NO. Na skupščini so nato v referatih obravnavali vprašanje, kako ustanoviti novo krajevno sekcijo, kakšno je notranje organizacijsko delo in še posebej vprašanje o kmetiskih odsekih, ki naj bi bili poleg »naših šol žarišče prosvete« na vasi. Torej je bil v tem času in tudi bržčas kasneje še vedno v ospredju problem, kako pridobivati pripadnike ONO in jih organizacijsko urejevati.

Na skupščini so nato še predlagali, naj posle bodočega oblastnega starešine Omladine NO znova prevzame Bojan Šantel; slednji je v govoru izrazil željo, da bi ONO prevzela pobudo »v vsem mladinskem gibanju v državi«.⁵⁰

Podatkov, ki bi nadrobneje razkrivali dejavnost Omladine NO ni na voljo. Poleg proslav spominskih dnevov ali nacionalnih praznikov je vodstvo pri organizacijskem

⁴⁶ Pohod, 1. septembra 1934, št. 35, Radi jasnosti, v rubriki Naš pokret; Ibid., 15. septembra 1934, št. 37.

⁴⁷ Omladina, št. 1, 1933, str. 29; št. 2, 1933, str. 61.

⁴⁸ Pohod, 15. decembra 1934, št. 50, Banovinski svet Omladine NO v Ljubljani; Ibid., 22. decembra 1934, št. 51, Po skopih vesteh o organizaciji ONO je razbrati, da se je pripravljala nova krajevna ONO v Radečah pri Zidanem mostu (Pohod, 1. septembra 1934, št. 35).

⁴⁹ Pohod, 14. julija 1934, št. 28, Poročilo s skupščine oblastnega odbora NO.

⁵⁰ Pohod, 15. decembra 1934, št. 50.

delu predvsem obiskovalo krajevne organizacije in jim predavalo o idejno-programskih smernicah in aktualnih socialno-gospodarskih vprašanjih.⁵¹

Za ljubljansko sekcijo Omladine NO imamo podatek, da so znotraj nje delovale viteška (sokoli?), šahovska, kolesarska in smučarska sekcija, da so največ pozornosti posvetili kulturnim in socialnoekonomskim vprašanjem, med predavatelji pa sta omejena Vladimir Mesec in Boris Sancin. Bržkone so imele tudi druge krajevne sekcije podobno področje dela.⁵²

V zadnji številki Omladine je banovinsko vodstvo Omladine NO pozivalo mladino, naj se v polnem številu udeleži tako imenovane knjižne narodnoobrambne akcije; zbrani knjižni fond naj bi služil za ureditev desetih potujočih knjižnic, ki naj bi med počitnicami delovale v krajih ob severni meji. V poročilu o akciji je navedeno, da bo nacionalna mladina razvila narodnoobrambno delo proti sistematičnemu delu nemških organizacij, pri tem posebej navaja Deutscher Schulverein in Südmark. Namen narodnoobrambne dela NO je dvigniti obmejno prebivalstvo v gospodarskem in kulturnem oziru in vcepiti narodno zavest, da bo potem narod sam odbil vse pritiske raznarodovanja. To delo pa zahteva mnogo vztrajnosti in vsestranske požrtvovalnosti.⁵³

Zlasti po prihodu Hitlerja na oblast, kot piše D. Biber v delu *Nacizem in Nemci v Jugoslaviji*, so se namreč odnosi med slovenskim prebivalstvom in krajevnimi oblastmi na eni ter Nemci v Sloveniji na drugi strani zelo zaostriili. Prihajalo je do nacističnega izzivanja in posameznih izgrediv, kar je vse bolj vznemirjalo slovensko javnost. Pri tem kaže opozoriti tudi na Kulturbund, ki je živahneje pričel širiti svoje krajevne organizacije na Kočevskem in Štajerskem; te so delovale bolj ali manj pod vplivom nacistično usmerjenih Nemcev.⁵⁴ V tem kontekstu moremo tudi obravnavati raznovrstno narodnoobrambno delo odbranašev.

Zanimivo bo zvedeti, kdo so bili v omenjeni akciji darovalci knjig. Od založb in uredništev raznih glasil je največ darovala Slovenska Matica s 540 knjigami, zelo skromen dar pa so dale Zvezna knjigarna, Kleinmayer-Bamberg, Knjižnica Jutro, Tiskovna zadruga, Slovensko lovsko društvo, Slovensko planinsko društvo itd. Med darovalci so bili tudi posamezniki, ki so prispevali, kot je Omladina poročala, »lepo število knjig«.⁵⁵

⁵¹ Primerjaj Omladina 1933, št. 1, str. 61; Pohod, 29. septembra 1934, št. 39, Rapalski dan; Pohod, 22. septembra 1934, št. 38; Pohod, 23. februarja 1935, št. 7; 16. marca 1935, št. 10.

⁵² Omladina, 1934, št. 3-4, str. 122.

⁵³ Ibid. 1934, št. 5-7, str. 206; Primerjaj tudi Pohod, 9. junija 1934, št. 23, Apel Omladine Narodne odbrane.

⁵⁴ Primerjaj D. Biber, cit. delo, str. 50, 53, 56-59; Pohod, 3. junija 1933, št. 22, Pozor pred delom švabsko-nemškega Kulturbunda. Članek med drugim opozarja na živahno delovanje krajevnih organizacij KB, katerih člani niso le »jugoslovanski državljani nemškega jezika«, marveč so tudi včlanjeni »ljudje, ki so nedvomno slovenskega porekla«. Zato je naloga NO, da »strogo kot nacionalisti nadzorujemo delo Kulturbunda in nastopamo povsod zoper delovanje Kulturbunda tam, kjer vodstvo ne upošteva statute in prekorači svoj delokrog«. V odnosu NO do Nemcev glej tudi Pohod, 22. oktobra 1932, št. 7, Mejaš, Kako naj se ubranimo nemške zavojevalnosti?

⁵⁵ Omladina, 1934, št. 5-7, str. 206.

Omladinska NO, ki je imela svoje privrženke tudi na srednjih šolah in tudi med delavsko in kmečko mladino v okviru krajevnih sekcij ONO, je čutila še posebno potrebo po radikalnem delu na ljubljanski univerzi. Glede na to, da je članstvo v Edinstvu bolj ali naj prehajalo k Ljotičevemu gibanju »Zbor«, se je v začetku leta 1935 ustanovil Akademski odsek NO. O tem dogodku je Pohod pod naslovom Jugoslovenskim akademikom marca 1935 zapisal, da obstaja med mnogimi nacionalnimi akademiki nezadovoljstvo, ker je premalo borbenosti v njihovih obstoječih klubih.⁵⁶ Ob pohvali naših »srednješolcev-omladincev«, ki so se »pokazali kot najbolj pozitiven element«, daje zdaj upanje tudi novo ustanovljeni odsek NO na ljubljanski univerzi. Skopi podatki, ki jih je prinašal kasnejši list srednješolcev Naša volja v letu 1935, potrjujejo, da so srednješolski odseki NO delovali tudi na nekaterih srednješolskih zavodih.⁵⁷

V že omenjenem poročilu o ustanovitvi akademskega odseka je vodstvo Omladine NO posebno pozornost obrnilo študentom s podeželja in jim pri tem naročalo, naj bi se med počitnicami vključevali v socialno delo med kmeti. Pisec nato ugotavlja, da je kmet v veliki gospodarski stiski, nima pa še razvite stanovske zavesti, pa tudi »ideje zadružništva« še ni sprejel in se nasploh premalo zaveda, »da je kmet, da je od njega odvisna prosperiteta cele nacije in države«. Pisec nato kritizira posredno tudi Pucljevo Zvezo slovenskih kmetov, ko med drugim zapiše, da je ideologija kmetskega gibanja pri nas »nepopolna«, da sicer kmetski pokreti in organizacije kažejo na eni strani »neko socialno noto«, na drugi strani pa tudi »površen nacionalizem«, a za vsem tem skupaj tiči še vedno »internacionalizem zelene internacionale«. Zato naroča akademikom NO, naj kmeta predvsem vzgajajo v nacionalnem duhu.⁵⁸

Zatem pisec pojasnjuje, da NO ni bila nikoli vpletena v politične boje in da se ograjuje od dnevnih politike in političnih preprirov. Obenem je izrazil upanje, da bo ustanovitev Akademskega odseka NO prinesla na univerzo »nov duh, duh borbenosti, pred katerim se bodo uklonili vsi tilniki akademikov-separatistov in komunistov«, da si želijo ostrih bojev, iz katerih pridejo tudi prekaljeni borci, metode dela pa bodo takšne, »kot nam jih bo vsilil naš nasprotnik«.⁵⁹

Narodna odbrana je v volilnem boju za petomajske skupščinske volitve 1935 napovedala uradno abstinenco in pri tem zagotovila, da ni delovala dotlej za noben vladni režim, tako tudi ne za Jevtičevega, ne bo pa delovala tudi proti njemu. Posameznim članom NO je prepuščeno, da volijo tisto stranko, ki je v skladu s programom ideolo-

⁵⁶ Pohod, 9. marca 1935, št. 9; B. Š.: Jugoslovenskim akademikom!

⁵⁷ Primerjaj Naša volja, 5. decembra 1935, št. 4; Naša volja, 7. novembra 1935, št. 2, rubrika Z naših zavodov; Naša volja, 26. marca 1936, št. 5 pa navaja, da na gimnaziji v Ptujju srednješolski odsek NO več ne deluje.

⁵⁸ Pohod, 9. marca 1935, št. 9; Koliko članov se je vpisalo v Akademski odsek NO ni podatkov, pač pa zasledimo 9. marca 1935 v Pohodu oglas Akademski mladini, ki vabi, naj se interese »javijo dnevno« v prostorih Oblastnega odbora NO, ki so bili v Šelenburgovi 3 v Ljubljani, kjer se bodo imeli priložnost vpisati v odsek.

⁵⁹ Pohod, 9. marca 1935, št. 9.

gije NO.⁶⁰ Po padcu Jevtičevega režima je značilen tudi odnos odbranašev do akcije jugoslovanskih nacionalistov (pohorske resolucije), ki so jo sicer pozdravili, vendar so zavržili, da odklanjajo, da bi se omenjena resolucija in »na njo navezana akcija nazivala kot akcija jugoslovenskih nacionalistov«, ker niso odbranaši do zdaj sodelovali v nobeni politični akciji. Tudi v prihodnje bo »samo naša stvar« ako in kdaj se bodo odločili stopiti v politično arena kot nacionalisti«, seveda pa posameznikom ne branijo sodelovati. Odbranaši kot nacionalisti čiste preteklosti vendar ne bodo tvegali, da bi sodelovali s stranko ali v političnih akcijah in gibanjih, ki so »kompromitirali idejo jugoslovenskega nacionalizma«. ⁶¹ Toda ko bodo jugoslovanski politiki »za krmilom državne ladje«, lahko računajo na »našo brezpogojno pomoč in sodelovanje«. Seveda bodo odbranaši še naprej obdržali svojo svobodo in svojo »nacionalno dejavnost«, saj bo še nadalje potrebno za razvoj nacionalne ideje vzgajati narod. ⁶² V tem času pa, ko se na novo reorganizira Jugoslovanska nacionalna stranka (JNS) in oblikuje nova vsedržavna Jugoslovanska radikalna zajednica (JRZ), je v ospredju glavni problem, to je »rešilni program«, glede katerega pisec pričakuje, da bo prišel iz naroda samega. Seveda se bo program porajal le v procesu »radikalno nacionalno- socialnega preobrata, ki bo dvignil delavske in kmečke mase k skupni rešitvi naroda in države«. ⁶³

Kdo bo nosilec tega »velikega gibanja« v tem času? Vsekakor mladina kot pozitivni katalizator, in sicer tista jugoslovanska mladina, ki se zaveda svojih etičnih in moralnih vrednot in se zbira okoli Oplenca. Ta aktivna jugoslovanska mladina mora biti odločena in zavračati vsakršen kompromis s »separatizmom in njegovimi podporniki. To sta lahko samo dva sovražna tabora«. Prav tako bo treba biti brezkompromisen do tiste jugoslovanske mladine, ki je pasivna ali pa je v svoji dejavnosti napačno usmerjena. ⁶⁴ Sicer pa so bili odbranaši mnogi tudi člani Sokola. Pohod, ki je tudi razkrival oživiljanje »razpuščenega Orla« v drugi polovici tridesetih let v okviru Zveze fantovskih odsekov in Zveze deklških krožkov, se je v pisanju razumljivo postavil v bran Sokola proti šikanam vladavine slovenskega dela JRZ v Dravski banovini.

Odbranaši, ki so sicer načelno sprejeli pohorske punktacije iz leta 1935, so obenem naglašali, da bo potrebno na terenu prepustiti delo mlajšim nacionalistom. Danes je pač tak čas, je pisal Pohod, da je potrebno veliko »žilavega in trdega dela«, da se ohrani v jugoslovenskih vrstah »vsaj najborbenejši del zdravega elementa. To velja predvsem za dravsko banovino«. ⁶⁵ Pohod je bil z letom 1936 preimenovan v Pohod jugoslovenskih nacionalistov in je v prispevkih vse bolj ostro napadal različne metode »slovenskega klerikalizma«, sicer pa načelno izjavljal strpnost do katoliške vere in kazal na separatistično usmerjenost pretežnega dela »dravobanske JRZ«. Po Stojadino-

⁶⁰ Pohod, 30. marca 1935, št. 12, I. C. Da smo si na jasnem!; Primerjaj M. Mikuž, Oris zgodovine Slovencev v stari Jugoslaviji 1917-1941, Ljubljana 1965, str. 425.

⁶¹ Pohod, 7. septembra 1935, št. 29, Akcija Jugoslovenskih nacionalistov.

⁶² Primerjaj Pohod, 7. septembra 1935, št. 29, uvodnik, Ideja in oblast.

⁶³ Pohod, 28. septembra 1935, št. 30, Nova politika, uvodnik.

⁶⁴ Pohod, 26. oktobra 1935, št. 32, - n.: Mladina naj nastopi!; Primerjaj tudi B. Š. (Bojan Šantel) Več optimizma!, uvodnik (Pohod, ibid.).

⁶⁵ Pohod, 31. avgusta 1935, št. 28, Pohorska deklaracija.

vičevi razpustitvi Narodne odbrane septembra 1937⁶⁶ je tudi sam sredi decembra istega leta prenehal izhajati. Že v zadnjih letih Pohoda, pa tudi v naslednjih glasilih (Branik, od 11. februarja do 29. aprila 1938; za njim Proboj, od 14. maja do 29. oktobra 1938) ni več podatkov o Omladini Narodne odbrane. Omeniti velja, da so bili člani NO ali ONO npr. Boris Sancin, inž. Jože Rus (inženirska sekcija),⁶⁷ dr. Branko Alujevič (odbornik v NO za okraj Ljubljana– mesto,⁶⁸ uradnik OUZD) in še nekateri – kasneje v vodstvu Mladine JNS; medtem ko je bil študent prava Janko Jež pa v vodstvu Ljotičevega gibanja »Zbor«. B. Sancin je bil tudi v skupini, ki je soustanovila študentsko glasilo Naša misel, omladinski kulturno–politični list, decembra 1935. leta, v zadnjih letih pred aprilskim zlomom pa je deloval tudi v banovinskem odboru Mladine JNS in kot ekonomist, prispeval h gospodarskim smernicam M JNS npr. v knjižici Politična, gospodarska in socialna načela (Lj. 1940).⁶⁹

Vsekakor moremo nekatere elemente gibanja Omladine NO (»borbeni nacionalizem«, privrženost načrtnemu gospodarstvu, poglobljeni študij socialnih vprašanj, poudarek na novi državljanski vzgoji, občutljivost za zamejske Slovence, odnos do penetracije tujega, zlasti nemškega kapitala v jugoslovanski prostor in še kaj) imeti za pomembno sestavino, ki je vplivala na razvoj kasnejše Mladine Jugoslovanske nacionalne stranke (M JNS) na Slovenskem. Pripadniki ali boljše nekdani pripadniki NO in ONO so v mnogočem prispevali k sooblikovanju programskih smernic, ki so sčasoma presegle stališča in program stare JNS, obenem so prispevali tudi h kadrovski osnovi marsikatero krajevne organizacije Mladine JNS.

⁶⁶ M. Mikuž, cit. delo, str. 488.

⁶⁷ Pohod, 19. maja 1934, št. 20.

⁶⁸ Pohod, 22. septembra 1934, št. 38; Ibid., 7. decembra 1935, št. 35.

⁶⁹ Primerjaj Primorski slovenski biografski leksikon. Gorica 1987, snopič 13, Boris Sancin, str. 282.

LA JEUNESSE DE LA DÉFENSE NATIONALE (OMLADINA NARODNE ODBRANE)

R é s u m é

La Jeunesse nationale a pris part au mouvement qui s'est déclanché autour du journal Pohod (La Marche). Après la constitution de Narodna Odrbrana (la Défense Nationale) dans la Dravska banovina et après la publication de la «grande circulaire» de la section des jeunes de la Défense nationale en 1933 à Ljubljana, ils ont été accueillis d'abord au sein du club académique nationaliste Edinstvo qui avait été fondé en novembre 1933. Ils ont exposé leur orientation du programme dans les journaux Pohod, dans leur porte-voix Omladina (1933-1934) et dans un opuscule nommé «Qui sommes-nous? Qu'est ce que nous voulons?» (Ljubljana 1933). Ils défendaient l'idée que les jeunes doivent se présenter d'une manière indépendante et de suivre par moyen d'une critique rigoureuse l'activité des partis et des personnages de politique. Ils défendaient une politique yougoslave unie sans partis ainsi qu'une totale justice sociale dans une nation unie où les classes doivent fonctionner harmonieusement, ils refusaient l'idée que les jeunes sont «un instrument aveugle» des différents partis ainsi que leur division en partis et la dictature du prolétariat. Leur idéal c'était le grand état yougoslave mais ils exigeaient les droits des minorités nationales, spécialement de celle slovène.

Après que le statut de la Jeunesse de la Défense Nationale (ONO) ait été accepté en juin 1934, le même parti avec un programme centraliste a été constitué à Belgrade. L'ONO en tant qu'une organisation militante s'est développée dans la Dravska banovina en seize sections locales et en trois commissariats et elle comprenait outre la jeunesse ouvrière-artisanale aussi bien que celle des écoles secondaires et elle a fondé en 1935 à l'Université la section universitaire de la NO. Le parti orientait les jeunes à une activité de défense nationale contre Súdmark et Schulverein dans l'entreprise «A chacun le sien» mais avant tout, elle se préparait idéologiquement à un mouvement national social radical suivant son idéal dans le national-socialisme allemand. Après la dissolution du parti en septembre 1937, quelques membres de L'ONO sont passés au mouvement de Ljotić, «ZBOR», une partie de la direction de la Jeunesse Nationale et de la Jeunesse Nationale de Défense Nationale s'est réunie autour de porte-parole des étudiants Notre pensée (Naša misel 1935/36-1939/40) et du journal Matin (Jutro) et aidait à former le programme et l'organisation des jeunes du Parti National Yougoslave, la Jeunesse du Parti National Yougoslave.